

Vətəndaş hüquqlarının təminatçısı

Hüquqi dövlət quruculuğunun ayrılmaz hissəsi olan vətəndaş cəmiyyəti dövlətçiliyin əsaslarının möhkəmlənməsi üçün əvəzəlməzdir.

İnsan haqları və azad vətəndaş hüquqlarının meğzi ondan ibarətdir ki, bütün insanlar irqindən, dinindən, mənsubiyyətindən, cinsiyətindən asılı olmayaraq bərabər hüquqa malik olmalıdırlar. Bu, əlbəttə ki, ölkəmizdə də xüsusi diqqət ayrılan vacib məsələlərdəndir. Azərbaycan tərəfdaş olduğu beynəlxalq konvensiyaların tövsiyə və tələblərindən irəli gələn bütün məsələlərə daim diqqət edir. Dövlət başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə azad vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması və ictimai iştirakçılığın təmin olunması istiqamətində böyük işlər görülür. Cənab Prezidentin ictimai nəzarətin gücləndirilməsi barədə göstəriş və tapşırıqları bu sferanın inkişafına təkən verən amillərdəndir. Bu isə ölkədə azad söz, azad fikir, ədalətli məhkəmə sisteminin qurulmasının birbaşa göstəricisi kimi səciyyələndirilir. Azərbaycanın hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət olmasını şərtləndirir.

Azərbaycan Respublikası insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərən nüfuzlu beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlığı inkişaf etdirmiş, insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində 50-dən çox beynəlxalq sənədə tərəfdaş çıxmış və bu sahədə beynəlxalq öhdəliklərin həyata keçirilməsində mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir. Bu baxımdan, Ombudsman təsisatının yaradılması hüquqi dövlətin formalaşmasında ən vacib elementlərdən biri kimi qəbul olunmuşdur. Hadisələrin inkişafı Azərbaycanda Ombudsman institutunun yaradılması zərurətini gündəmə gətirmişdir. 28 dekabr 2001-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi tərəfindən "Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında" Konstitusiyaya Qanunu qəbul edilmiş, 5 mart 2002-ci ildə isə ölkə başçısı tərəfindən bu qanunun tətbiq edilməsi haqqında Fərman imzalanmış və beləliklə də təsisatın yaradılması və fəaliyyət göstərməsi üçün hüquqi baza yaradılmışdır. Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit olunmuş, dövlət və yerli özünüidare orqanları, vəzifəli şəxslər tərəfindən pozulan insan hüquqları və azadlıqlarının bərpa edilməsi bu Konstitusiyaya Qanunu ilə müəyyən edilmiş hallarda

insan hüquqları pozuntularının qarşısının alınması üçün təsis edilmişdir.

Müvəkkilin insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində fəaliyyəti insanların vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının qorunmasını, ona əməl edilməsini, təmini vəziyyətinin öyrənilməsini, monitorinqini və təhlilini, habelə çatışmazlıqların və pozuntuların aşkar edilməsini, pozulmuş hüquqların bərpasını və pozulmasının qarşısının alınmasını özündə ehtiva edir.

Bununla yanaşı, uzun illər əvvəl Azərbaycanda təmiz ekoloji mühitin formalaşması üçün dövlət səviyyəsində verilən fərman və sərəncamlar icra edilmiş, böyük layihələr həyata keçirilmişdir. Qoruların yaradılması, şirin su hövzələrinin, yaşıllıqların qorunması, böyük çayların çirkəndirilməsinin qarşısının alınması istiqamətində qanunlar işlənib hazırlanmış və mükəmməl hüquqi baza yaradılmışdır. Bütün bunlar insan sağlamlığının qorunmasında əsas amillərdir ki, dövlətimiz bu sahəyə daim nəzarəti gücləndirir. Ermənistanın Azərbaycanda törətdiyi ekoloji "terrorun" aradan qaldırılması istiqamətində də "Böyük Qayıdış" proqramı çərçivəsində dövlət başçısı xüsusi fərman, sərəncamlar imzalayıb. Hələ ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə qanunvericilikdə insan haqları və azad vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması istiqamətində beynəlxalq hüquqi baza yaradılmışdır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu qanunlar təkmilləşdirilərək daha mükəmməl hüquqi baza yaradılmasına nail olunmuş, hüquqi, demokratik, dünyəvi, inkişaf etmiş bir dövlət modeli yaradılmışdır.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) Bakı Bəyannaməsi

Xatırladaq ki, Azərbaycanda 2024-cü il "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan olunmuşdur. COP29-a Azərbaycanın ev sahibliyi etməsi də onu göstərir ki, ölkədə bu sahəyə xüsusi diqqət yetirilir. Bakıda keçirilən COP29 dayanıqlı inkişaf və iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizə sahəsində meydana çıxan qlobal problemləri diqqət mərkəzinə çəkib. Danılmaz faktıdır ki, ölkəmizdə azad, təşəbbüskar, inklüziv vətəndaş cəmiyyəti formalaşmış. Bütün dünya COP29 zamanı müxtəlif formatlı, hətta kifayət qədər tənqidi mövqedə olan vətəndaş cəmiyyətinin aksiyalarını məhz Azərbaycanda izləyə bildi. İştirakçılar vətəndaş

cəmiyyəti üçün yaradılan inklüziv şəraitdən məmnun qaldıqlarını dəfələrlə dilə gətirdilər. Azərbaycanın COP29-a Sədrliyi həm Mavi Zonada, həm də Yaşıl Zonada QHT-lər üçün xüsusi pavilyon ayrılmasına dəstək olmuşdu. Eyni zamanda Konvensiya katibliyinə müraciət etməklə bir çox QHT, həmçinin Azərbaycandan olan vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri Mavi Zonada müəyyən olunmuş yerlərdə aksiyalar keçirdilər. Beləliklə, COP29 bütün maraqlı tərəflərin səslərinin eşidildiyi platforma kimi yadda qaldı. Bunu bir çox ölkələr dünya üçün ən yaxşı təcrübə hesab edir.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının (COP29) yekununda qəbul edilən qərarlar bəşəriyyətin gələcəyi üçün müstəsna önəm daşıyır. Bu qərarlardan bir neçəsini qeyd edək:

1. *Bakı Maliyyə Məqsədi (BMG) barədə razılığın əldə olunması;*
2. *2015-ci ildən beri ilk dəfə olaraq COP29-da Paris Sazişinin 6-cı maddəsi tam şəkildə işlək vəziyyətə gətirildi;*
3. *İtki və Zərər Fondu tam şəkildə institutlaşdırıldı;*
4. *Bakı Adaptasiya Yol Xəritəsi yaradıldı;*
5. *COP29 iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə dönüş nöqtəsi oldu.*

Təbiətdə insan əli ilə yaradılan fəsadlar - Bəşəriyyəti məhvə sürükləyən fəlakət və faciələr

Yanacaq və tullantıların yandırılması nəticəsində meydana gələn qazlar təbiətə və insan orqanizminə böyük təhlükə və təhdid yaradır. Bu mənada, iqlim dəyişmələrinə səbəb olan əsas qazlar karbon və metandır. Həmin zəhərli qaz avtomobillərin işlətdiyi yanacaqdan və digər tullantıları yandırdıqda əmələ gəlir.

Sadə dildə desək, bu qazların əsas mənbələri enerji, sənaye, nəqliyyat, binalar, kənd təsərrüfatı və torpaqdır. BMT-nin rəsmi məlumatlarında qeyd olunur ki, hər dəqiqə dünyada 20 nəfər müharibə, təqib, qorxu və iqlim dəyişmələri nəticəsində yaşadığı evlərini tərk edir. Son illər dünyada baş verən qlobal iqlim dəyişmələrinin fəsadları onu göstərir ki, 2050-ci ilə qədər dünyada 200 milyon iqlim köçkünü olacağı gözlənilir. Bu mənada, 2023-cü ildəki köçkünü ümumi sayına nəzər yetirib, əvvəlki illərlə müqayisə etsək, görərik ki, onların sayı 108,4 milyon nəfərdən 117,3 milyona yüksəlib. BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (UNHCR) rəsmi məlumatlarına görə, 2024-cü ilin mayına qədər bu say 120 milyon nəfərə çatıb. Evlərini tərk edənlərin əksəriyyəti (68,3 milyon) məcburi köçkünüldür, 43,4 milyon nəfərin isə, hətta başqa ölkələrə köç etdiyi rəsmi məlumatlarda öz əksini tapıb. Dünya həyəcən təbili çalır. Bildirilir ki, ətraf mühit mühafizəçiləri qlobal istiləşmələrin və ekstremal hava şəraitinin bundan sonra da artacağını proqnozlaşdırırlar. Bu da miqrantların geniş əraziləri əhatə edəcəyinin göstəricisidir. Bu baxımdan, ətraf mühitin ən böyük mühafizəçisi BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının sessiyalarıdır (COP).

Bakıda keçirilmiş COP29 bu böhranın qarşısının alınması yollarının nəzərdən keçirilib qərarlar qəbul edilməsinə hesablanmış və təcili ölçülər götürülməsini nəzərdə tutmuşdur. İqlimşünas alimlər apardıqları tədqiqatların və müşahidələrin nəticəsində sübut ediblər ki, son 200 ildə qlobal istiləşmənin və iqlim dəyişmələrinin, demək olar ki, böyük əksəriyyətində insanın məsuliyyəti daşıyır. Son olaraq onu qeyd edək ki, sadalanan problemlərin əsasında vətəndaş məsuliyyəti və maarifləndirmə dayanır. COP29 ərəfəsində Azərbaycanın uğurlarına kölgə salmağa yönəlmiş böhtan kampaniyaları uğursuzluğa düçar oldu. Həmin kampaniyalar ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunu sarsıtmağa, daxili və xarici siyasətinə dair faktları təhrif etməyə, qlobal səviyyədə nüfuzuna xələf gətirməyə hədəflənmişdi. Bu, həm də azad vətəndaş cəmiyyətinə yönəlmiş bir basqı idi. Ancaq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti başda olmaqla, hər kəs səfərbər olub bu kimi təzyiqlər və təhdidlərin qarşısını almağa nail oldu.

Subut MEHDİYEV.

10 Dekabr - Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü münasibətilə ənənəvi jurnalist yazı müsabiqəsi üçün.